

מיומנות הדפדוף במקרא

מיומנות הדפדוף במקרא אינה נכללת בין המטרות החינוכיות שבתכנית הלימודים במקרא ממ"ד.¹ מהירות הדפדוף במקרא, היינו כמות ההספק בזמן נתון, מאפשרת למורה להעריך את רמת תלמידיו במיומנות זו.

למיומנות הדפדוף במקרא שלושה מרכיבים: (א) שליטת הלומד בסדר ספרי המקרא; (ב) שליטת הלומד בחלוקת המקרא לפרקים ולפסוקים; (ג) שליטת הלומד בערך האותיות (גימטריה). שלושת המרכיבים קשורים לספר התנ"ך שבידי הלומד.²

מיומנות הדפדוף במקרא משפיעה על השגתה של אחת ממטרות ההוראה שבתחום ההכרה (שם, עמ' 19): "הלומד יבין את המקרא עצמו... יפרש את משמעה של תיבה במקרא על-פי הקשרה במקום אחר ועל-פי מקבילות".

מטרת הוראה זו יש לה חשיבות מרכזית להבנת פרשנות המקרא לדורותיה. ואכן מטרת הוראה זו נבדקת במבחני הבגרות בתנ"ך, הן בפרק שלא נלמד ('אנסיין') והן ביחידות הלימוד.

להלן דוגמאות אחדות מבחינות הבגרות בתנ"ך – ממ"ד.³

שמות טז – פרק שלא נלמד (קיץ תשל"ט)

המן שירד ביום השישי נקרא "לחם משנה" (פסוק כב)

א. הסבר את הביטוי בהקשרו והוכח דברך מן הכתוב.

ב. אילו מן הביטויים הבאים זומים במשמעו לביטוי שלנו, ואיזה מהם

שונה במשמעו: בראשית מא מג; מג יב; דברים טו יח; דברים יז יח; איוב מב י; אסתר יג?

בחלק ב של שאלה זו נדרש התלמיד להשיב תשובה לאחר שדפדף-עיון

בששה מראי מקומות נתונים.

¹ משרד החינוך והתרבות, מקרא - תכ"ל בביה"ס הממ"ד, ירושלים התשנ"ג.
² לתלמידי בתי הספר ספרי מקרא ממהדורות שונות. לשינויים הטכניים שבין המהדורות השפעה על מיומנות הדפדוף כפי שיפורט להלן. השינויים שבין המהדורות מחייבים עיון מורחב החורג מרשימה זו.

³ השאלות מתוך: "אושרי, בחינות הבגרות בתנ"ך - ממ"ד, מהדורה רביעית, רחובות תש"ס, 1999.

איוב ז' – יחידת הלימוד ג (קיץ תשמ"ג)⁴

"ואהיה עלי למשא" (פסוק ט).

רש"י: "זה אחד מן תיבות, שכינה הכתוב והן תיקון סופרים".

ראב"ע: "תיקון סופרים, אע"פ שפירושו כאשר הוא בלא תיקון, נכון".

א. מה משמעו של 'תיקון סופרים'?

ב. מדוע בפסוקנו "כינה הכתוב"?

ג. כיצד נתפרש פסוקנו לפי ראב"ע?

ד. גם על הפסוקים בשמואל א ג יג; ירמיה ב יא, אומרים חז"ל שיש לפרשם כתיקון סופרים. מהי הסיבה לכך?

בסעיף ד נדרש התלמיד לדפדף-לעיין בשני מראי מקומות (לאחר שלושה סעיפי שאלה קודמים...) בטרם ישיב תשובה עיונית המחייבת מחשבה והתאמה לנשאל בסעיפים א-ג.

רמת מיומנות דפדוף נמוכה תקשה על התלמיד להשיב תשובה נכונה תוך פרק זמן סביר. תלמיד המתקשה בתחום זה מבזבז זמן יקר בחיפוש אחר המקורות לתשובה. לעתים קרובות שוגה התלמיד במציאת מראה המקום, ואז תשובתו אינה לעניין הנשאל או היא ניחוש בעלמא.

בתכנית הלימודים הני"ל, סעיף 6.3 מופיעה המטרה הזו: "יהיה בקי במקרא, בלשונו ובתכניו... ימצא מראה מקום תוך פרק זמן סביר". לדרישה "ימצא מראה מקום" אין קשר למיומנות הדפדוף שהצגנו. הדרישה שבמטרה זו מבוססת על "בקיאות במקרא, בלשונו ובתכניו". מיומנות זאת תואמת לשאלת בחינת הבגרות בתנ"ך שעסקה בבראשית פרק ט"ו:⁵

"כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" (פסוק יג).

רמב"ן: "זה מקרא מסורס ושיעורו: 'כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ארבע מאות שנה ועבדום וענו אתם'... והרבה מקראות מסורסות יש בכתוב: וכן 'בא אלי העבד העברי אשר הבאת לנו לצחק בי'... וכן 'כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל מיום הראשון עד יום השביעי', וכן 'ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו אשר עשו לו להשתחוות לחפר פרות ולעטלפים'..."

⁴ שם, שאלה 793. ראה גם שאלות 34, 164, 281, 338, 643, 684.

⁵ שם, שאלה 44. ראה גם שאלות 373, 376, 509, 577, 590, 600, 838.

מיומנות הדפדוף במקרא

- א. כיצד יש לתבין את פסוק יג, לפי רמב"ן?
 ב. מה הביא את רמב"ן לפרש את הפסוק שלא כסדר כתיבתו?
 ג. ציין את המקור המדויק של שלושת הפסוקים שמביא רמב"ן לדוגמה בקטע.
 ד. מה הקושי בשניים משלושת הפסוקים שרמב"ן מצטט בפירושו?
 התלמיד נדרש בשאלה זו לזהות את הפסוקים שבתוך דברי רמב"ן ואח"כ "ציין את המקור".
 תרגיל הדפדוף במקרא שמובא להלן נועד לשפר מיומנות זו אצל התלמיד.
 מראי המקומות (הפסוקים) שנבחרו ישמשו בסיס ללימודם של עניינים הקשורים למקרא.

תרגיל מיומנות דפדוף במקרא

שם	כיתה	תאריך	הזמן	דקות
העתק את התיבה הראשונה/השנייה/האחרונה לפי מראי המקומות.				
1.	קהלת יב ח	_____	4.	שמות כי ט
2.	ויקרא יד א	_____	5.	דניאל ט ח
3.	מל"א יב ז	_____	6.	יונה א י

הוראות לקיומו של תרגיל מיומנות הדפדוף⁶

- א. אסור לתת לתרגיל ולתוצאותיו משקל הניתן למבחן או לבוחן. מומלץ לקיימו כמעין תחרות או שעשוע קל.
 ב. אף שהתרגיל אינו מבחן, ראוי לקיימו במספר טורים (גרסות). טורים שונים יתבטאו בשינוי, סדרם של הספרים שבתרגיל, העתקת תיבות שונות: ראשונה-שנייה-אחרונה וכו'. בכיתות שתלמידיהם שולטים בסימנים הגראפיים של טעמי המקרא ובשמותיהם ניתן לדרוש להעתיק את התיבות על פי הטעם אתנחתא, סילוק (=סוף פסוק) וכיו"ב.
 ג. מומלץ שהתרגיל במתכונתו המוצעת יתקיים בשני מועדים: הראשון – בראשית שנה"ל, קודם שלמדו התלמידים אודות סדר ספרי המקרא; השני – לקראת סופה של שנה"ל, לאחר שלמדו התלמידים מבנה התנ"ך, הכינו

⁶ רצוי לכלול בתרגיל כזה 40-50 פריטים של מראי מקומות, ובהם מראי המקומות שיידונו בהמשך דברינו.

מפתח לספרי המקרא ועוד.

ד. המורה יתרגל את תלמידיו לדפדף במקרא במהלך שיעורי המקרא ואף כחלק משאלות מבחן. כמחצית מספרי המקרא אינם כלולים בתכנית הלימודים במקרא ממ"ד, לכן עדיפות הדפדוף תינתן לספרים נשכחים (יקשים לתלמידים) אלה.⁷

ה. חובה להקפיד שהתלמידים יעתיקו את התיבות לפי סדר הספרים שבדף התרגיל. ספר 'קשה' יעכב את התלמיד בעבודתו בתרגיל, אך זוהי הדרך הבדוקה לגרום לו לחפש את הספר ולמצאו. יש להבהיר לתלמידים כי כל זילוג יחשב לשגיאה. דרישה זו תמונע מהתלמידים מצב שבו ימצאו את הספר בתנ"ך ואחר כך יחפשוהו בדף התרגיל.

ו. רצוי שהתרגיל יכלול 40 מראי מקומות. שהרי התנ"ך כולל 39 ספרים (=במקורותינו כ"ד ספרים). לאחר התרגיל ילמד המורה את תלמידיו את המבנה: תורה נביאים כתובים ועוד.

ז. הזמן הוא הגורם המשמעותי ביותר בתרגיל מיומנות הדפדוף. המורה יקבע מראש את מכסת הזמן המתאימה לכיתתו:⁸

1. ללא הגבלת זמן. התלמיד יסיים את העתקת התיבות מכל מראי המקומות. המורה יציין בדף התרגיל של התלמיד את משך הזמן.
 2. קביעת זמן יחסי. הדירוג של הצלחת התלמידים בתרגיל ייקבע יחסית לזמן שנדרש לתלמיד שהשלים ראשון את המשימה.
 3. קביעת זמן מוחלט. המורה יקבע מראש מכסת זמן סבירה לסיום התרגיל. רמת התלמידים תדורג לפי זמן זה.
- ת. טופסי תרגיל. קיימים שני טופסי תרגיל בסיסיים:
1. טופס כדוגמת התרגיל שהובא לעיל. בטופס זה התלמיד 'עונה' את תשובתו בסמוך למראה המקום.
 2. 'תלוש תשובות'. תלוש צר שבו ספרות - בנוסף לציון פרטי התלמיד - שבצידי עונה התלמיד את תשובותיו.
- ט. תרגיל כהכנה לשיעור נושאי. ניתן להיעזר בתרגיל הדפדוף כהכנה לשיעור

⁷ מובן שהפסוקים ייבחרו על פי ההקשר הלימודי. כמו כן מומלץ לבחור מראי מקומות רלוונטיים לחיי התלמיד, כגון קטעי תפילה, פסוקים שיש בהם ביטוי לשוני שכיח וכדומה.

⁸ המורה המכיר את תלמידיו כיתתו יקבע מהי שיטת הזמן המתאימה לכיתתו. מיותר לציין כי מגבלת הזמן אינה מתאימה לתלמידים לקויי למידה שממד הזמן אצלם צריך להיות מותאם ליכולתם. תלמידים שלחץ בזמן מפריע ליכולתם יכינו את התרגיל בזמן בלתי מוגבל, ואף מומלץ שיכינו את התרגיל בבית.

מיומנות הדפדוף במקרא

בנושא כלשהו. ליד כל מראה מקום ישאיר המורה מקום לכתיבת פסוק או שני פסוקים, והמכנה המשותף לכל מראי המקומות הוא הנושא. מקבץ הפסוקים שיועקו על ידי התלמיד ישמש כהכנה לשיעור בנושא שעומד להידון: חטא-תשובה-כפרה בסמוך לראש השנה ויום הכיפורים; אזכור השבת בספרי תנ"ך כהכנה לקראת שיעור מורחב בנושא השבת וכו'.⁹

הסעיפים א-ט שהוזכרו לעיל עסקו בעניינים טכניים הקשורים לתרגיל הדפדוף במקרא. ההערות הבאות מתייחסות לפרטים ענייניים הקשורים למיומנות הנרכשת.

1. בראשית ט כט: "ויהיו/ויהי כל ימי נח".

בחלק מספרי התנ"ך כתוב "ויהיו כל ימי נח" ובאחרים "ויהי כל ימי נח". הרב עובדיה יוסף נדרש לשאלה זו:¹⁰ "אודות ספרי התורה של התימנים שיש בהם כמה שינויים מספרי התורה שלנו, האם מותר לעלות ולקרות בהם בברכה". הרב יוסף פסק: "לכן יש להקל בנידון דידן, ורשאים להוציא ספרי התורה של התימנים לקרות בהם בציבור ובברכות התורה. והנח להם לישראל" (שם, עמי רצג-רצד). גם מבחינה פרשנית אין הבדל בין גרסת "ויהיו" לגרסת "ויהי" מפני שהפועל היה הוא מיוחד בלשון המקרא ולא חלים עליו כללי זכר/נקבה וכללי יחיד/רבים. ראבי"ע ניסח זאת בפירושו לברי' א יד: "מלת יהי והיה בעבור שידברו בה הרבה היא ליחיד ולרבים, גם לנקבה כי יהיה נעה בתולה".¹¹

⁹ שיטה זו עדיפה על פני צילום מרוכז של פסוקי מקרא בעמוד. חשוב מאוד שהתלמיד יעתיק את הפסוק מתוך הקשרו, לאחר שדפדף במקרא. אין לראות בפעילות זו עניין טכני גרידא, שכן ברור לנו כי לחיפוש-שיטוט במקורות המקרא יש ערך מוסף ללמידה, כגון ידיעת סדרם של ספרי המקרא, התוודעות אל תופעות מסורה שוניית ועוד. לעתים קרובות, בצילום פסוקי מקרא ישנה זילות לכתבי הקודש. לצילום שחוסך עמל לתלמיד וחוסך זמן למורה (שתמיד אינו מספיק את החומר...) מחיר יקר בהפיכתנו מעם הספר לעם הדף... ואח"כ במקרה הטוב עם המדף שבו מונחים הספרים כאבן שאין לה הופכין.

¹⁰ בשו"ת יחווה דעת, חלק שישי, ירושלים תשמ"ד (=להבות אש), עמ' רפט ואילך.
¹¹ בפסוק כתוב: "יהי מארת ברקיע השמים... וחיו לאתת...". כך פירש גם בשיטה האחרת (מקראות גדולות, הכתר, מהדורת מ' כהן, רמת גן, תשנ"ז) וכן בשפת יתר, מהדורת י' אושרי, רמת גן, תשמ"ח, סעיף קמ, ובביאור עמי 199.

2. ויקרא יד ב: ידָּ וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֹאת תְּהִי־הַתּוֹרָה הַמִּצְוֶה ט מֵעַרְע
 י כִּי־יִזְמַן טְהַרְתֶּם וְהוֹבֵא אֶל-הַכֹּהֵן: וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן אֶל-מַחוּץ לַמִּחֲנֶה
 י וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגְעֵ-הָעֲרֵעַת מִן-הָעָרֹעַ: וַיִּצְוֶה הַכֹּהֵן
 וּלְקַח לַמִּטְהָר שְׁתֵּי-צִפְרִים חַיִּים טְהוֹרִים וְעֵץ אֲרִז וְשֵׁן תּוֹלַעַת

התלמיד שיתבקש לכתוב את התיבה הראשונה במקום זה, וישתמש בתנ"ך קורן, עלול לשגות ולכתוב 'דברי' במקום לכתוב 'זאת'. השגיאה נובעת בגלל הסימון הכפול הקיים בתנ"ך קורן: סימון הפרק (יד) וסימון החלוקה לסדרים על פי חלוקת חז"ל (ט).

מהדירי תנ"ך קורן מציינים במבוא (המופיע בחלק מההדפסות): "חלוקת התנ"ך לפרשיות נעשה לפי המסורה... טקסט התנ"ך אינו מתחלק כמצוי בדפוסים שיצאו על ידי הנוצרים... סימון היקפיתלי ומספורו של הפסוק בתוך היקפיתלי נשתרש בכל הספרות היהודית ומטעמים שימושיים אי אפשר לבטל כיום לחלוטין; ולכן הובא גם הסימון הזה במהדורה זו אבל לא בהבלטה אלא לצד המקרא כלפי פנים".

3. שופטים יז ה: שגיאה אופיינית למשתמש בתנ"ך קורן בהעתקת התיבה 'והוצאתי' במקום 'והאיש'. מקור השגיאה בסימון פרשת השבוע בספרי התורה. בתנ"ך קורן מסומן בתורה בכל צמד עמודים בצד ימין – שם הספר/החומש, ובצד שמאל – פרשת השבוע (שופטים). מכאן שהתלמיד שדפדף עלול להעתיק משופטים יז ה 'והוצאתי' היינו מפרשת שופטים שבספר דברים.¹²

4. שמות כ יט: למראה מקום זה תועתקנה תיבות שונות בהתאם לספר התנ"ך שבידי התלמיד. המשתמשים בתנ"ך 'עדי' יכתבו 'ויאמרו'; המעתיקים מתנ"ך קורן יכתבו 'לא', כי פסוק יח בקורן הוא פסוק יט בעדי. סימון הפסוקים בשתי הוצאות אלו שונה זה מזה בגלל חלוקת הפסוקים השונה שבעשרת הדברים שבראש הפרק.¹³

¹² שים לב, כי בתנ"ך קורן, ספר דברים פרשת שופטים ישנם פרטים שיביאו לשגיאה. פרקים טו יז בימין ובשמאל פרשת השבוע (שופטים), וסימן הסדר בחז"ל יד משמאל. ראה גם 'י מאורי, חלוקת התנ"ך לפרקים לסדרים ולפרשיות, בתוך: על המקרא ועל הוראתו (לקט מאמרים למורה למקרא), אגף לתכ"ל, ירושלים התשנ"ג, עמ' 28-32.

¹³ תופעה זו מצויה בהרבה מקומות בתנ"ך. ראה בראשית לב ד (מהדורת דותן) בהשוואה ל: לב ג (מהדורת קורן) וכן באיוב ג א שבחלק מהספרים הוא פסוק אחרון של פרק ב. שים לב

5. דברים טז יז: תלמיד המשתמש בתנ"ך עדי הישן (שצילומו מובא להלן) ייתקל בבעיה.

וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אֶת-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה: פ תָּנֵן הַסֵּבֶת תַּעֲשֶׂה לָּךְ. 13
 שְׂבָעָה יָמִים בְּאַחַד מֵרֵגְלֶיךָ וּמִיָּדְךָ: וְשָׁמַרְתָּ בְּתוֹךְ אָחֶיךָ וּבְנֵיךָ. 14
 יִבְרָךְ וְעִבְדְּךָ וְאֶחָיו וְהַלֵּל וְהַגִּיד וְהִתְאוֹם וְהִתְלַמֵּן אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ: 15
 שְׂבָעָה יָמִים תִּחַג לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּסֶּקֶם אֲשֶׁר-יִבְרָךְ יְהוָה כִּי יִבְרָכֶךָ. 16
 וְהוּא אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-חַבִּיאתֶיךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂיךָ יָדְיךָ וְהָיִיתָ אִךְ שִׂמְחָה: 17
 שְׂלוֹשׁ סָעִיִּים וּבַשְּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה כָּל-יְבִירְךָ אַחֶ-סֵּנִי וְהוּא אֱלֹהֶיךָ. 18
 בַּסֶּקֶם אֲשֶׁר יִבְרָךְ בְּחַג הַפִּסְחָה וּבְחַג הַשְּׂבָעֹת וּבְחַג הַסִּמּוֹן וְלֹא יִבְרָא אֶת-פְּנֵי יְהוָה רִיקִים: אִישׁ כְּמַתְנֵן יָדוֹ בְּכִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ. 19
 אֲשֶׁר גִּמְדָּלְךָ:

ס ס ס ס ס

שְׂפָעִים וְשִׁמְרִים תִּתְּנֶנּוּ בְּכָל-שַׁעֲרֵיךָ אֲשֶׁר יְהוּא אֱלֹהֶיךָ נָתַן. 19
 לָךְ לְשִׁמְרֵיךָ וְשִׁמְרֵי אֶת-הַעֵם מִשִּׁמְט-צַדִּיק: לֹא-תִסָּחַ מִשִּׁמְט לֹא. 20
 תִּבְרָךְ פְּעִים וְלֹא-תִתֵּן שִׁמְרֵי כִּי תִשְׁחַד וְעַד עֵינֵי הַבָּיִת וְיִסָּחֵךְ. 21
 דְּבָרֵי צְדִיקִים: צַדִּיק צַדִּיק תִּרְדֶּךָ לְמַעַן תִּתֵּן וְנִרְשַׁת אֶת-הָאָרֶץ.

הספירה 17 (פסוק יז) אינה צמודה לפסוק, וכך פרשת שופטים פותחת בפסוק יט (19), ואילו ביתר ספרי התנ"ך זהו פסוק יח (18).¹⁴

6. ישעיהו ט ו: בתיבה הראשונה מ סתומה בתוך התיבה. בתנ"ך זותון (שצילומו להלן) וכן בתנ"ך קורן בפסוק זה קיימת הערת המסורה קרי וכתוב ואילו בתנ"ך עדי הישן באה הערת מסורה: "מי סתומה באמצע תיבה".

ט ישעיהו

לְמַרְבָּה: וְלִסְרֵבָה הַפְּשָׁרָה וְלִשְׁלֹמִים אֲזַיְקֶנָּה עַל-כִּפְסָא דְוִל נְעִלִי-מִקְלָכֵּנוּ
 לְהַכִּין אֶתְּךָ וְלִסְעֵדָה בְּמִשְׁפַּט וּבְצַדִּיקָה מַעֲמֵהּ וְעַד-עוֹלָם קִנְיָתָה
 וְהוּא צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה-זֹאת: דְּבָר שְׁלַח אֲדִנִי בְּעַקְבֵי
 הַתַּנְקֵל בְּיִשְׂרָאֵל: וְדַעוּ הָעַם כִּלּוֹ אֶפְרַיִם וְיוֹשֵׁב שְׁמֵרוֹן בְּגִיאָה וּבְגִדֵל
 ט לִבָּב לְאִמֵּר: לְבָבִים נִפְלִי וְגוֹיִת גְּבִינָה שְׂקִמִּים גְּדִעוּ וְאֲרָזִים נִחְלִי:

לסימון ההבדל בין פרשיות השבוע, סדר בלשון חז"ל, בתנ"ך קורן ריווח של פרשה פתוחה ובתנ"ך עדי (תשכ"ד) שלוש אותיות פ. האותיות יח שבתנ"ך עדי מורות את מספרה של פרשת השבוע החל מספר בראשית. בתנ"ך עדי הישן (תשכ"ד), שהודפס בהדפסות רבות, שגיאות מרובות, מהן חמורות ביותר. ראה למשל מלכים א כ א, שם נעלמה תיבת ויעל.¹⁴

יגאל אושרי

תופעה זו קשורה להתהוותן של האותיות הסופיות (מנצפ"ך). אותיות אלה חסרות בכתובות שמימי הבית הראשון. בכתובת הקבורה של עזיהו מלך יהודה תופעה זו מצויה פעמיים:¹⁵

כתובת עזיהו

בשורה השנייה: טסי

בשורה הרביעית: לספתח

7. שמואל ב ח ג : לתלמיד שנדרש להעתיק תיבה אחרונה של פסוק זה יש

בעיה :

שמואל ב ח
מוֹאֵב וַיִּמְדָּם בְּחֶבְלֵי הַשֶּׁבֶט אוֹתָם אֶרְצָה וַיִּמְדָּד שְׁנֵי חֶבְלִים
לְהַמִּית וּמָלֵא חֶבְלֵי לְהַחֲיוֹת וַתְּהִי מוֹאֵב לְדוֹד לְעַבְדֵי נְשָׂאֵי
מִנְחָה: וַיֵּךְ דָּוִד אֶת־הַדְּדֵעוֹר בִּן־רַחֲבֵי מֶלֶךְ עֹזִיָּה בְלַכְתּוֹ
וַיִּלְכְּדוּ דָּוִד מִמֶּנּוּ אֶלֶף וּשְׁבַע־מֵאוֹת פָּרִת

¹⁵ בנחמ" ב יג תופעה הפוכה, מ' פתוחה בסוף תיבה. בתנ"ך קורן ובתנ"ך דותן זהו עניין של קרי וכתוב, ושונה מתנ"ך עדי הישן.

מיומנות הדפדוף במקרא

האם יעתיק את התיבה 'בנהר' שהיא האחרונה בפסוק, או יעתיק את התיבה 'פרת' שהיא על פי הערת המסורה 'קרי ולא כתיב', כלומר התיבה אינה כתובה בפסוק אך יש לקראה.¹⁶

סיכום

מיומנות הדפדוף במקרא אינה טכנית בלבד. שומה על המורה להכין תרגילי דפדוף במקרא בשום שכל תוך הקפדה על תכנון הזמן ועל בחירת פסוקים שיש להם ערך לימודי נוסף בענייני מקרא.

מן הראוי שהמורה למקרא ילמד את תלמידיו שימוש יעיל יותר במקרא. המורה ידריכם להכנת עזרי לימוד פשוטים יותר, כגון: הצמדת עמוד עזר שמופיעה בו רשימת ספרי המקרא ועמודי הפתיחה בספר, הצמדת 'אלפון' לספרי המקרא בספר עצמו וכו'.

המורה למקרא ינחה את תלמידיו לקרוא במקרא מתוך ספר תנ"ך אישי. הקריאה באותו ספר תביא את התלמיד להכרת מבנהו הפנימי של הספר, סימון הסדרים בתורה בהשוואה לסימון פרקים (תנ"ך קורן), רישום קרי וכתוב ועוד.

¹⁶ סוגיית קרי וכתוב (וכן כתיב ולא קרי, קרי ולא כתיב) היא מעניינת מאוד ועקב שכיחותה המרובה בתנ"ך חובה על המורה להתייחס אליה.